

Lois Weinbergernek

Wienbibliothek ■ www.loisweinberger.net

hitét, de mindenképpen helyet hagy a reménynek, amint azt az utolsóként megidézett Lois WEINBERGERnek a *Wienbibliothek* tömbjei között lebegő kertje mutatja.²⁶ A megközelíthetetlen tetőkertet csak az ablakokból és felvonóból lehet szemügyre venni. A betontetőt a tetőablak körül felveri a növényzet. A kimélyített repedéseknek tűnő sekély árkokba pozsgások, a tetőt védő, talajtakaró növények kerültek. Az absztrakt rajzolat gondolatban tett séta, pihentető zöld a szürke falak és az üres ég között. A tető határain túlszaladó vonalhálózat aszimmetriája véletlenszerűnek hat, de valójában a betűzőszű (Ips typographus, elvégre könyvtárban vagyunk) járatának felnagyított rajzolatát követi. A szű rejtőzködő életmódot folytat, és Weinberger ezt a hétköznapian egyszerű, legkevésbé sem emelkedett szimbólumot használja fel arra, hogy felmutassa a város betonnal és kővel borított felületei alatt, a résekben rejtőzködő, túlélő természetet, amely legegyszerűbb formájában is a teljesség ígérését hordja magában.

26 www.loisweinberger.net

FELHASZNÁLT IRODALOM (válogatás):

Aben, Rob – de Witt, Saskia: *The Enclosed Garden. History and Development of the Hortus Conclusus and its Reintroduction into the Present-day Urban Landscape.* Rotterdam, 2001
 Prest, John: *The Garden of Eden. The Botanical Garden and the recreation of Paradise.* New Haven, 1981.
 Delumeau, Jean: *A paradicsom története. A gyönyörök kertje.* Budapest, 2004
 Smith, Valerie – Ammirati, Domenick – Liese, Jennifer (szerk.): *Down the Garden Path: The Artist's Garden After Modernism.* (Kiáll. kat., Queens Museum of Art) New York, 2005,
 Weilacher, Udo: *Zwischen Landschaftsarchitektur und Land Art.* Basel, 1996
 Weilacher, Udo: *In Gärten. Profile aktueller europäischer Landschaftsarchitektur.* Berlin, 2005

Prosek Zoltán

Rozsda-zónák

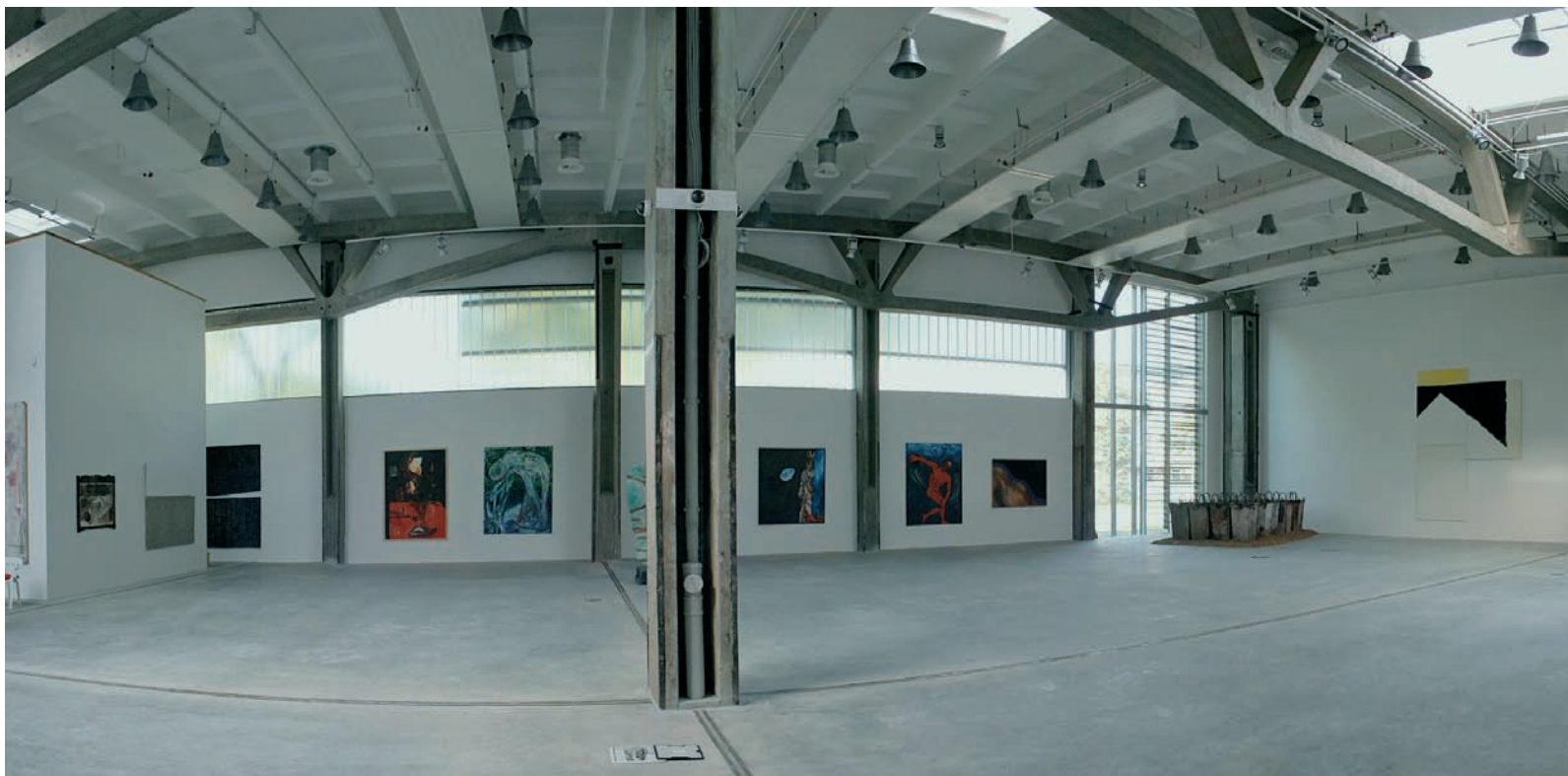
Az elmúlt években Magyarországon is növekvő érdeklődés érzékelhető a használaton kívüli ipari épületek és területek iránt (Paks-Konzervgyár; Pécs-Zsolnay gyár; Budapest, Kőbánya-Sörgyár 1.sz. telepe).

Ez az érdeklődés egyszerre több irányból érkezik, különféle értékeket képvisel és eltérő érdekek mentén szerveződik. A piaci szereplők a funkciójukat veszített és megürült ipari épületekben az ingatlanpiac új komponensét látják és történelmi lehetőséget ezek üzleti potenciáljának kihasználására. A fejlesztések komoly lökést adhatnak egy-egy település vagy városnegyed fejlődésének, de teljesen meg is változtathatják annak karakterét.

A városirányítás szemszögéből az ipari területek és épület-komplexumok sorsa stratégiai kérdés: a városok legnagyobb meghatározatlan területeiként a rozsda-zónák szerves, integrált újraértelmezése meghatározhatja egy-egy település-egység jövőjét. A műemlékvédelem az ipari társadalom kulcsfontosságú környezetelemeinek megővésében, a közösségi emlékezet egyik markáns fejezetének fenntartásában, az épített környezet speciális szegmensének megőrzésében érdekelt. A kortárs gondolkodást és a kulturális szférát pedig a használaton kívüli ipari épületek jelenkori értékei, szerepe és lehetőségei érdeklik, elsősorban a használat szempontjából. Abban a gazdasági környezetben, ahol az ingatlan a legfontosabb tulajdonformák egyike, a szabad terek megkülönböztetett jelentőséggel bírnak. Mindeme szempontok figyelembe vételével elmondható, hogy az ipari épületek, és különösképpen az ipari műemlékek ma igen speciális helyzetben vannak: a legkülönbözőbb érdekek és értékrendek metszéspontjában helyezkednek el.

Kiss és Járomi Építésziroda
 Paksi Képtár ■ Fotó: Holló Hunor

Kiss és Járomi Építésziroda
Paksi Képtár ■ Fotó: Holló Hunor

Bizonyos mértékben hasonló jelenségek játszódtak le az 1970-es évek közepétől az észak-amerikai és nyugat-európai országok gazdaságának posztindusztriális átmenete folyamán. Az ipari termelés hangsúlyvesztése és a harmadik szektorbeli tevékenységek előretörése a nemzeti gazdaságokban mára közhellyé vált, és a globális gazdasági összefonódások legalapvetőbb vonása. Mindem változások térbeli, urbanisztikai és építészeti vonatkozásai azonban csak az elmúlt évtizedben váltak szembeűnővé Magyarországon, és generáltak új stratégiákat, szabályozási alapelveket, illetve esztétikai viszonyulásokat. Magyarország és a kelet-közép-európai térség viszonylagos megkésettisége és gazdasági-politikai sajátosságai azonban számos szerkezeti eltérést is okoznak az ipari területek újrahasznosításának lehetőségeiben a nyugati országokhoz képest. Az elmúlt másfél évtized privatizációs hulláma sok régi ipari létesítményt ítelt pusztulásra. Az ipari építészeti hagyaték általában korunk mostohán kezelt emlékének, amely nem is nagyon fér be a műemlékvédelem megszokott kategóriái közé. A lakó- vagy a középületek az építészettörténet jól bejárott szempontjai alapján értékelhetők. Az ipari épületek viszont tipikus módon a technikai igények „következményei”, eredményei, így a velük szemben támasztott követelmények ritkán terjedtek túl a használhatósági minimumon. Mégis, az ipari építészet legalább olyan fontos és jellemző „anyagot” produkált, mint a „nagy” építészet – és műszaki megoldásai nem kevésbé értékesek és korjellemzők; tehát méltók

figyelemre, megőrzésre, kulturális hasznosításra. Erre precedens értékű a Paksi Képtár elhelyezése.

A Paksi Képtár 1991-es létrehozásától napjainkig ideiglenes elhelyezéssel működött. Az alapító HALÁSZ KÁROLY. A gyűjteménynek helyet adó, volt Erzsébet Szálló épületét az Önkormányzat 2005-ben értékesítette, amivel párhuzamosan megindult a Képtár új helyének előkészítése. Az Önkormányzat megvásárolta a város déli részén található, rohamosan fejlődő területén egy összességében 1100 m² alapterületű, használaton kívüli üzemcsarnokot, valamint a hozzátartozó 1026 m²-es telekrészt, melynek átalakításával és felújításával kívánja a Képtár működéséhez szükséges feltételeket biztosítani. Az üzemcsarnok része a valamikori Konzervgyár épületegyüttesének, melynek terhei és előnyei együttesen szabták meg a felmerülő elképzelések lehetséges irányait. Mindenesre megkönnyítette a helyzetet az, hogy az ipari területek jellemzője a viszonylag egyenletes területi eloszlás és emiatt a térszerkezetek kialakítása arányos.

Kiss és Járomi Építésziroda
Paksi Képtár ■ Fotó: Holló Hunor

Kiss és Járomi Építésziroda
Paksi Képtár ■ Fotó: Holló Hunor

2005 végén meghívásos tervpályázatot írt ki a Paks Város Önkormányzata, melyet a KISS ÉS JÁROMI ÉPÍTÉSZIRODA nyert meg. Közben elkészült a projekt leírás (szakmai programterv-konceptió, működési és fenntarthatósági számítások, -tanulmányok, helyzetelemzés stb.). A OKM által kiírt Alfa Program, azaz a helyi önkormányzatok által fenntartott múzeumok szakmai támogatása keretében sikeres pályázaton az Önkormányzat-Paksi Képtár 95.5 millió forintot nyert.

A tervezőknek egyszerű praktikus „indusztriális” megoldásokat kellett találni, a létesítmény kialakításakor feltétel volt, hogy gazdaságosan üzemeltethető, kommunikálható legyen, miközben utat kellett biztosítani a lehetséges jövőbeli fejlesztések számára is.

Az alapelv az volt, hogy ami elkészül, az csak jó minőségű, és végleges megoldás lehet, tehát minimális karbantartást igénylő, időtálló anyagok és szerkezetek kerüljenek beépítésre, továbbá a zárt egységen belül is meg kellett találni az ütemezhetőség lehetőségeit.

Fontos volt a tömegképzésben és anyagválasztásban az egyszerűség, a mértéktartás és a nagyvonalúság. Két anyag uralkodik az épületen, az üveg és a Cor-Ten acéllemez.

A tervezők célja, hogy az eltérő jellegű tereket egy olyan konglomerátummá, ötvözötté olvassza össze, hogy az egyes egységek jellege, karaktere megmaradjon, de a látogató minden térben, minden térszegletben azonos minőséget, egyenrangú, de eltérő élményeket kapjon. Nincsenek tehát egymásnak alá- és fölérendelt terek, inkább azonos erősségű formák áthatásáról van szó.

Az öncélú attraktivitásra törekvést, a kortól, a műszaki realitásoktól távol álló javaslatokat kerülték a tervezők. Mindazonáltal a többnyire, a „végállapotra” koncentráltak, a megvalósíthatóság gazdasági körülményeit kevésbé figyelték a tervezők. A komplex elvárás-rendszerhez tartozó sokrétű funkció összeegyeztetése, a kapcsolatrendszerek zökkenőmentes összefűzése azonban nem jelentett problémát számukra.

A bejáratú zóna az árkád alatt került elhelyezésre az információs és pénztárpult. Ehhez a területhez kapcsolódik egy kávézó-társalgó, amely a kezdetekben önálló személyzet nélkül, automatákkal üzemelni. Ennek a térrésznek kialakításánál a kertkapcsolat kihasználását is figyelembe kellett venni.

A csarnoktér integritásának a megbontása, többek között a szakmai koncepció miatt is, nemkívánatos volt. A nagy belmagasság lehetővé tette a közbelső szint kialakítását, azonban ennek mértéke nem haladhatta meg az alapterület felét. A közbelső födém alátámasztási pontjainál került kialakításra a raktárak és egyéb helyiségek „rendszere”, melyek így elrejtik a tartószerkezeteket, de egyúttal formálják a kiállítóteret határoló falait. A csarnok födémmel való megosztás ellenére fontos volt a nagyvonalúság megőrzése az átláthatóság, többirányú hasznosíthatósága.

Az épület (a terveket és természetesen a lehetőségeket is figyelembe véve) ténylegesen is továbbépíthető, bővíthető és felbíráló: a homlokzatképzés, tömegformálás a lezártágot nem igényli. Az alkotók eljutottak a decentralizációs elképzelésig: az épületet olyan homogén tér-tömeggé gondolták, ahol kitüntetett helyek és irányok nem léteznek. A használati terek funkciói összefolynak az általános monofunkcionalista felfogással szemben, az épület itt multifunkcionális egység. A tér minden irányban azonos minőségű, mely nem csak a horizontális kiterjedése, hanem a kapcsolódó bővült és köztes terek árnyalt kapcsolata révén jön létre.

A megvalósult terv nemcsak hogy kítűnően megfelel az intézmény napi működése által igényelt gyakorlati feladatoknak és elvárásoknak, hanem egy új landmarkkal is gazdagítja Paks városképét.

Kiss és Járomi Építésziroda
Paksi Képtár ■ Fotó: Holló Hunor

